

The book cover features a stylized illustration. The background is a vibrant red. In the upper left, a dark silhouette of a crow or raven sits on a branch of a pine tree. The title 'KOHTALOKAS KOTIIN-PALUU' is written in large, white, sans-serif capital letters. The author's name 'LOUISE PENNY' is positioned above the title, flanked by decorative white lines. In the lower half, a person stands in silhouette on a rocky shore, looking out over a body of water. The sky is filled with white, textured clouds and a flock of birds in flight. The overall style is graphic and evocative.

LOUISE PENNY

KOHTALOKAS
KOTIIN-
PALUU

BAZAR

LOUISE PENNY

KOHTALOKAS
KOTIIN-
PALUU

Suomentanut Timo Korppi

BAZAR

Bazar Kustannus
www.bazarkustannus.fi

Suomentanut Timo Korppi
Englanninkielinen alkuteos *The Long Way Home*
Copyright © Three Pines Creations, Inc 2014
The moral right of the author has been asserted.

ISBN 978-952-376-029-5

Bazar Kustannus on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä

Taitto Keski-Suomen Sivu Oy
Painettu EU:ssa

*Omistettu Michaelille,
jonka ilo yllätti*

ENSIMMÄINEN LUKU

KUN CLARA MORROW LÄHESTYI MIESTÄ, hän pohti, oliko tämä tehnyt juuri saman pienen liikkeen kuin jokaisena muuna aamuna.

Se oli niin pieni ja huomaamaton, ettei siihen ensimmäisellä kerralla kiinnittänyt mitään huomiota.

Mutta miksi Armand Gamache kuitenkin teki sitä edelleen?

Clarasta tuntui hölmöltä edes miettiä moista asiaa. Oliko sillä mitään väliä? Mutta mieheltä, jolla ei ollut taipumusta salailuun, ele oli alkanut vaikuttaa ei vain salaperäiseltä vaan suorastaan pakkomielteiseltä. Vaikka asia sinällään vaikutti hyväntahtoiselta, se pakotti kuitenkin epäilemään, että sen taakse oli haudattu jotakin synkkää.

Tässä hän nyt kuitenkin oli, uuden päivän täydessä valossa, istumassa Gilles Sandonin tekemällä uudella penkillä kukkulan rinteessä.

Gamachen edessä avautuivat Québecistä Vermontiin saakka ulottuvat vuoret ja niitä peittävät sankat metsät. Joki, *Rivière Bella Bella*, kiemurteli notkossa kuin auringossa kimalteleva hopeinen lanka. Ja tämän mieltä ylentävän näkymän keskellä seisoivat niin helposti vaille huomiota jäävät Three Pinesin kylä alhaalla laaksossa.

Armand ei yrittänyt piiloutua katseilta. Mutta ei hän niistä nauttinutkaan. Joka ikinen aamu isokokoinen mies istui tuolla puisella penkillä ja keskittyi lukemaan kirjaa pää hie-
man kumarassa.

Päästyään lähemmäs Clara Morrow huomasi, että mies teki sen taas. Riisui puolikuun muotoiset lukulasinsa, sulki kirjan ja livautti sen taskuunsa. Kirjan välissä oli kirjanmerkki, mutta siihen Gamache ei koskaan koskenut. Se pysyi paikallaan kuin kiinni juurtuneena ja jökötti kohdassa, joka oli lähellä kirjan loppua.

Armand ei läimäyttänyt kirjaa kiinni, vaan sen sijaan antoi sen sulkeutua painovoiman ansiosta. Ei minkäänlais-ta vihjettäkään siitä, että kirjaan olisi jäänyt jokin merkki kohdasta, jossa lukeminen oli keskeytynyt. Ei vanhaa kuittia, ei edes käytettyä lento-, juna- tai bussilippua palauttamaan mieleen kohta, johon mies oli ehtinyt. Ikään kuin sillä ei olisi mitään merkitystä. Joka aamu hän aloitti lukemisen uudelleen ja lähestyi kirjanmerkin paikkaa, mutta herpaantui aina ennen kuin pääsi sen kohdalle.

Ja joka ikinen aamu Armand Gamache pudotti tuon ei kovin paksun kirjan ohuen kesätakkinsa taskuun ennen kuin Clara ehti nähdä sen nimen.

Asiasta oli tullut Claralle jo jonkinlainen pakkomielle, kuten miehen piintyneestä tavastakin.

Hän oli jopa kysynyt asiasta viikko tai pari sitten, kun oli ensimmäisen kerran tehnyt miehelle seuraa tuolla uudella penkillä, jolta avautui näkymä vanhaan kylään.

”Onko hyväkin kirja?”

”*Oui.*”

Armand Gamache oli niin myöntäessään hymyillyt, pehmentääkseen hieman tyytä vastaustaan. Tai ainakin yrittänyt tehdä niin.

Se tuntui kuitenkin melko tyylyltä tullessaan mieheltä, joka harvoin käänsi selkäänsä kanssaihmisilleen.

Ei hemmetti, Clara mietti katsellessaan miehen sivuprofiilia. Ei tämä ollut kohdellut häntä tyylysti, oli jättänyt vain vastaamatta ja ikään kuin peruuttanut kysyjän luota

askeleen etäämmäs. Hänestä ja tuosta kysymyksestä. Pistänyt nuhjuisen kirjan piiloon ja kuitannut tilanteen sillä.

Viesti oli selkeä. Claralle ei jäänyt tulkinnanvaraa. Mutta ei hän myöskään aikonut sivuttaa asiaa olankohautuksella.

Armand Gamache antoi katseensa lipua yli keskikesän syvävihreän metsän ja vuorten, joiden jono näytti jatkuvan täältä ikuisuuteen. Lopulta silmät kiinnittyivät kylään laaksossa vuorten juurella, missä se lepäsi kuin jonkin muinaisen jumalan kämmenellä. Osana Québecin maaseudun omaleimaisuutta. Ei haavana maan pinnassa vaan siitä kumpuavana ihmeenä. Joka aamu Gamache suuntasi vaimonsa Reine-Marien kanssa kävelylle, seuranaan heidän saksanpaimenkoiransa Henri. Sille heiteltiin reitin varrella mukana kulkevaa tennispalloa noudettavaksi. Tosin aika ajoin he joutuivat etsimään pallon itse, kun koira harhautui jahtaamaan perhosta, mustaa kärpystä tai ihmettelemään päässään kuuluvia ääniä. Koira saattoi sännätä pallon perään, mutta pysähtyä kesken juoksun tuijottamaan jonnekin avaruuteen käännettä samalla satelliittilautasen kokoisia korviaan puolelta toiselle. Kuin olisi juuri siepannut viestin ulkoavaruudesta. Keho ei niinkään jännittyneenä vaan valmiina ratkaisemaan arvoituksen. Gamache näki siinä yhtäläisyyden ihmisiin, joista useimmat olivat ajoittain kuulevinaan tuulen kuiskauksissa henkäyksiä heille jostakin rakkaasta sävelmästä. Tai tutun äänen jostakin kaukaa.

Pää kallellaan, Hessu Hopoa muistuttava ilme naamallaan, Henri kuunteli ja antoi Armandin ja Reine-Marien leikkiä vuorostaan noutajaa.

Maailmassa oli kaikki hyvin, Gamache mietti istuessaan penkillään elokuun alun kirkkaassa auringonpaisteessa.

Lopultakin.

Vain Clara oli jonkinlainen häiriötekijä otettuaan tavak-

seen saapua samalle penkille istumaan joka ikinen aamu.

Oliko kyse siitä, että nainen oli huomannut hänen jäävän yksin, kun Reine-Marie ja Henri olivat lähteneet palaamaan kylään? Luuliko Clara, että hän tunsi olonsa yksinäiseksi ja kaipasi seuraa?

Sitä hän ei oikeasti uskonut. Clara Morrow'sta oli tullut kylässä yksi heidän parhaista ystävistään ja nainen tunsi hänet niin hyvin, ettei syöllistyisi moiseen erehdykseen.

Ei, naisella oli jokin muu syy, joka työnsi häntä lähemmäs.

Tuo syy oli alkanut kiinnostaa Armand Gamachea. Häntä houkutti hetken langeta luulemaan, että kiinnostus olisi vain ohimenevää, mutta vuosien kokemus kaksijalkaisena vainu-koirana alkoi pyrkiä pintaan.

Koko ammatillisen uransa ajan ylikomisario Gamache oli esittänyt kysymyksiä ja metsästännyt niihin vastauksia. Eikä mitä tahansa vastauksia vaan tapahtuneita tosiasioita. Mutta tapahtuneita tosiasioitakin häilyväisempiä ja vaarallisempia olivat niihin liittyvät tunteet, joista hän oli erityisen kiinnostunut. Niiden kautta avautui pääsy totuuden äärelle.

Totuus, vaikka se joidenkin kohdalla merkitsikin vapautta, tarkoitti Gamachen etsimille henkilöille päätymistä van- kilaan. Joskus loppuiäkseen.

Armand Gamache piti itseään enemmän tutkijana kuin metsästäjänä. Päämäärä oli asioiden saaminen selville. Ja vielä tänäkin päivänä jonkin asian selviäminen saattoi olla yllätys myös hänelle itselleen.

Kuinka usein hän olikaan kuulustellut murhaajaa ja odot- tanut löytävänsä vinksahaneita tunteita, pilalle menneen sielun? Ja löytänytkin sen sijaan hyvyyttä, joka oli vain ek- synyt kurssistaan.

Totta kai hän oli joutunut siitä huolimatta tekemään pi- dätysten. Mutta niin tehdessäänkin hän oli joutunut taipu- maan Sisar Prejeanin näkemykseen, ettei kukaan ihminen

ollut niin paha, kuin suurin pahanteko, mihin tämä oli syylistynyt.

Armand Gamache oli nähnyt perimmäisen pahan. Mutta sen vastineeksi hän oli nähnyt myös äärimmäisen hyvyyden. Monesti ne olivat saman ihmisen kaksi eri puolta.

Nyt hän sulki silmänsä ja käänsi kasvonsa nauttiakseen aamuauringosta. Päivät tutkijana olivat nyt takana. Oli koittanut aika levätä ja ottaa rennommin. Tuolla Jumalan kämmenellä. Kantaen huolta vain omasta sielustaan.

Ei enää nuuskimista. Hän oli löytänyt sen, mitä oli kaivannut, ja juuri täältä Three Pinesistä.

Vaistoten naisen istuutuvan viereensä Gamache avasi silmänsä, mutta katse suuntautui edelleen suoraan eteenpäin. Silmien edessä avautui kylä, joka oli heräämässä uuteen päivään. Ystäviä ja naapureita näkyi pihoissaan huolehtimassa perennapenkeistään tai matkalla kylän keskusviheriön poikki aamiaiselle bistroon. Sarah näkyi availevan leipomonsa myymälää, aherrettuaan sen oven takana jo aamuhämärissä leipomassa sämpylöitä ja kroissantteja, jopa suklaisia leivonnaisia, *chocolatineita*. Nyt oli aika päästää kyläläiset nauttimaan herkuista. Nainen seisahtui ovelle ja pyyhiskeli käsiään esiliinaansa. Vaihtoi aamutervehdykset ja kuulumiset Monsieur Béliveaun kanssa, tämän availlessa oman sekatarakauppansa ovea. Armand Gamache oli istunut tuolla samalla penkillä joka aamu jo muutaman viikon ajan ja seurannut, miten nuo samat ihmiset tekivät nuo samat asiat uudelleen. Kylällä oli oma rytmensä, oma poljentonsa, oma sävelkulkunsa. Ehkä juuri sitä Henri lautaskorvilliaan kuunteli. Three Pinesin omaa tunnussäveltä. Se oli kuin humiseva hymni, lohduttava rituaali.

Hänen omassa elämässään ei ollut ikinä ollut tasaista rytmiä. Jokainen uusi päivä oli ollut ennalta-arvaamaton, mikä ei kuitenkaan hänen mielestään ollut ollut mitenkään

vastenmielistä. Se sopi hänen luonteelleen. Hän ei ollut tottunut rutiineihin, ennen kuin vasta nyt.

Gamachen oli pakko myöntää tuntevansa pientä pelkoa siitä, että nyt mukavan rutiininomaiselta tuntuva tapa saattaisi jatkossa muuttua tylsäksi ja yksitoikkoiseksi. Tällä hetkellä se ei kuitenkaan näyttänyt mitään merkkejä sellaisesta.

Hänestä tuntui, että asioiden toistaminen oli viihdyttävää. Mitä enemmän rutiineissa oli voimaa, sitä enemmän mieli osasi arvostaa järjestystä. Se ei tuntunut lainkaan rajoittavalta, mieltä kahlitsevalta. Päinvastoin, päivittäisissä rituaaleissa asui tietynlainen vapaus.

Elämän levottomuus nosti esiin kaikenlaisia epämiellyttäviä totuuksia. Niiden tutkiskeleminen sen sijaan oli rauhoittavaa. Istuminen auringonpaisteessa kaikessa rauhassa tässä hiljaisessa ympäristössä antoi Armand Gamachele mahdollisuuden tutkiskella asioita, jotka elämässä olivat pudonneet hänen eteensä. Kaatuneet suorastaan, kuten hän itsekin.

Kirjan paino tuntui kevyesti taskussa hänen reittään vasten.

Näkymä alas kylään paljasti, miten Ruth Zardo ontui nuhjuisesta mökistään elättihänhi Ruusa kintereillään. Vanha nainen vilkaisu ympärilleen ja sitten pitkin tietä, joka johti pois kylästä ja ylös rinnettä. Gamache pystyi kuvittelemaan vanhan naisen teräksisen katseen ryömivän pitkin tietä suoraan häntä kohti ja lukittuvan hänen omaansa.

Suonikas käsi kohosi tervehdykseen. Ja kuin lipputangoksi kylän ylle, kädestä kohosi pystyyn yksi sormista, keskisormi.

Gamache kumarsi hieman päätään sen merkiksi, että aamutervehdys oli noteerattu.

Maailmassa oli kaikki kohdallaan. Paitsi...

Hän kääntyi vilkaisemaan viereensä istahtanutta naista, joka vaikutti siltä, ettei tämän elämässä kaikki ollut rai-teillaan.

Mikä oli tuonut Claran taas penkille hänen viereensä?

Claran katse harhaili jonnekin kaukaisuuteen. Hänellä ei näyttänyt olevan voimia katsoa Gamachea suoraan silmiin. Ehkä ei siksikään, että tiesi väistämättömäksi sen, minkä oli päättänyt tehdä.

Mielessä liikkui ajatus, että asiasta pitäisi puhua ensin Myrnan kanssa. Kysyä neuvoa. Mutta sen tuuman hän sy-säsi syrjään, koska tajusi, että sillä hän vain siirtäisi vastuuta päätöksestä toiselle.

Toki oli mahdollista sekin, että Clara pelkäsi Myrnan käskevän häntä lopettamaan, olemaan tekemättä sitä, mitä suunnitteli. Vakuuttaen sen olevan sekä epäreilua että julmaa.

Koska sitähan se oli. Ja juuri siksi Claralta oli vienyt niin paljon aikaa tehdä päätöksensä.

Hän oli kiivennyt rinnettä tuolle penkille, lähelle Arman-dia päästäkseen, pystyäkseen avautumaan asiastaan. Joka ikinen päivä hän oli jänistänyt aikeestaan. Tai ehkä pikem-minkin suojelusenkelit hänen sisällään olivat kiskoneet oh-jaksia tiukemmalle. Yrittäneet estää sen, mitä hän aikoi teh-dä. Tähän asti jarrut olivat pitäneet.

Joka päivä hän jaksoi hillitä itsensä ja jutella niitä näitä, mutta poistui sen jälkeen päättäneenä, ettei palaisi enää seuraavana päivänä. Luvaten itselleen ja kaikille suojelus-enkeleilleen kaikkien pyhien nimeen, että seuraavana aamu-na tuo penkki ja sen valtias saisivat olla häneltä rauhassa.

Kuitenkin, kun seuraava aamu koitti, kuin taikauskusta, kuin ihmeen kautta, kuin kirouksen kirittämänä hän tunsi jälleen tuon penkin kovan, vaahterapuisen pinnan taka-

puolensa alla. Ja löysi itsensä istumasta Armand Gamachen vieressä ihmetellen, mikä kumman kirja tällä oli taskussaan. Yrittäen katsoa miestä suoraan tämän ruskeisiin, mielteliäisiin silmiin.

Mies oli saanut hieman lisää elopainoa, mikä sopi hänelle erinomaisesti. Osoitti, että Three Pines teki tehtävänsä. Se oli paikka, jossa ihminen pystyi paranemaan. Kookkaan miehen olemus selvästikin hyöttyi siitä, että luiden ympärille kertyi myös lihaa. Ei kyse ollut läskin lisääntymisestä vaan siitä, että mittoihin alkoi ilmaantua miehekästä uskottavuutta. Aika teki tehtävänsä ja askel ei enää onnahdellut vammojen vuoksi, joten siinä oli nyt aivan uutta elinvoimaa. Kasvojen harmaus oli väistynyt, mutta hiuksiin se oli jämähtänyt. Niiden aaltoilevat, ruskeat laineet tekivät tietä uusille harmaille juonteille. Se ennakoi Claran mielestä, että kuudenkymppin rajapyykin lähestyessä muutaman vuoden sisällä miehen hiukset olisivat jo läpeensä harmaat. Ikä näkyi kuitenkin kasvoista. Huolten ja räsitusten juonteet olivat ilmaantuneet niille jäädäkseen. Ne näyttäytyivät tuskan tulkkeina. Mutta syvimmät oli kuitenkin saanut aikaan nauru, sekä silmien että suun ympärille. Jopa hilpeys kuvastui niistä.

Ylikomisario Gamache, Sûreté du Québecin murharyhmän entinen päällikkö.

Hän oli kuitenkin myös pelkkä Armand. Claran hyvä ystävä, joka oli vihdoinkin päättänyt eläköityä virastaan ja elämästä, joka oli pelkkää kuolemaa. Ei paetakseen siitä aiheutunutta surua, vaan pysäyttääkseen sen kasvamisen kestäättömäksi. Tässä rauhaa huokuvassa maisemassa oli ollut mahdollista tarkastella taustapeilistä oman elämänsä painolasteja ja antaa niille mahdollisuus painua unohduksiin.

Se oli myös onnistunut. Clara nousi taas penkiltä.

Hänestä ei ollut siihen. Hän ei pystynyt avautumaan

tuolle miehelle, jolla oli omat murheensa taakkanaan. Taakkaan eivät mahtuisi enää mukaan hänen omat huolensa.

”Tänään olisi siis vuorossa illallinen?” hän kysyi. ”Reine-Marie kutsui meidätkin. Ehditään ehkä pelata vähän bridgeäkin.”

Se oli aina ensisuunnitelma, mutta harvoin sen kanssa edettiin tuumasta toimeen. Istuttiin iltaa Gamachejen talon takana puutarhassa, Myrnan vaeltaessa istutusten välissä selostamassa, mitkä olivat vuodesta toiseen kukkivia perennoja, mitkä taas pois kitkettäviä rikkaruohoja. Tai mitkä kukat olivat yksivuotisia silmäniloja, joiden oli määrä vain kukkia ja kuolla.

Gamache nousi jaloilleen ja Clara huomasi miehen selän takaa paljastuvan kaiverruksen penkin selkänojassa. Sitä ei ollut näkynyt vielä silloin, kun Gilles Sandon oli asentanut penkin paikalleen. Gilles ei myöntänyt sen olevan hänen tekosiaan. Teksti oli ilmaantunut kuin tyhjästä, kuin graffiti, jota kukaan ei tunnustanut tekemäkseen.

Armand ojensi kätensä, ja Clara tulkitsi eleen ensi alkuun niin, että mies halusi kätellä toivottaakseen näkemiin. Kovin muodollinen ja lopullinen tapa erota päivän ajaksi. Sitten Clara kuitenkin tajusi, että miehen käden kämmen osoitti ylöspäin, kuin tarjoten armahdusta.

Mies toivoi, että Clara laskisi oman kätensä tämän vanhalle kämmenelle. Niin hän myös teki ja tunsu saman tien, miten miehen sormet puristuivat hänen kätensä ympärille. Lopultakin Clara uskalsi katsoa miestä suoraan silmiin.

”Mikä sinut toi tänne, Clara?”

Clara vajosi äkkiä takaisin penkille, jonka kova puu hänen takamuksensa alla ei ollut niinkään istuin vaan tuki, joka esti häntä kaatumasta.

TOINEN LUKU

”MISTÄ LUULET HEIDÄN PUHUVAN?” Olivier kysyi Reine-Marielta laskiessaan tämän eteen annoksen köyhiä ritareita, lisukkeenaan tuoreita marjoja ja vaahterasiirappia.

”Astrofysiikasta, jos arvata saa”, kuului vastaus samalla, kun katse kääntyi miehen komeisiin kasvoihin. ”Tai Nietzschestä, kuka sen tietää.”

Olivierin katse siirtyi ikkunaruuutuun.

”Kai ymmärsit, että puhuin Ruthista ja hänen hanhestaan?” mies kysyi.

”Niin minäkin, *mon beau*.”

Olivieria nauratti, kun hän siirtyi palvelemaan muita bistron asiakkaita. Reine-Marie Gamache istui omalla vakiopaikallaan. Siitä ei ollut tarkoituksellisesti tullut hänen oma paikkansa, niin vain oli päässyt käymään. Muutamat ensimmäiset viikot sen jälkeen, kun hän oli Armandin kanssa muuttanut Three Pinesiin, he olivat valinneet paikkansa bistrossa aina tilanteen mukaan. Istumapaikoissa oli selkeitä eroja keskenään. Ei vain sijainniltaan vanhan bistorosalin lattialla, mutta myös pöydän ja kalusteiden omaleimaisuuden suhteen. Suuri osa oli myynnissä olevaa antiikkia hintalappuineen. Osan materiaali oli vanhaa Québecin mäntyä, osa oli Edwardin aikaisia topattuja nojatuoleja, jopa käsinojallisia. Ei puuttunut edes edellisen vuosisadan puolivälin pintanaarmuisia modernismin kalustekukkasia. Niukkailmeisiä tukevan tiikin kanssa rinnakkain, kaikki

hämmästyttävän mukavia istua. Olivierin ties mistä keräämiä ja Gabrin, hänen kumppaninsa, pitkin hampain sieitämiä. Sillä ehdolla, että Olivier piti antiikkinsa salin puolella ja jätti bistron johtamisen, koristelun ja viereisen B&B:n liiketoimet Gabrin hoteisiin.

Olivier oli hoikka ja kurinalainen, sekä tarkka rennosta maalaismiehen imagostaan. Jokainen osa hänen asussaan oli soinnutettu tukemaan kokonaiskuvaa, jonka mies halusi itsestään antaa. Hän halusi esiintyä rentona, vaatimattomana ja menestyvän paikan isäntänä. Hänen vaatimattomuutensa täydellinen vastakohta oli hänen kumppaninsa Gabrin rehevyys.

Reine-Marieta jopa oudoksutti se, että Olivierin hillityn, jopa elegantin, tyylin rinnalla hänen omistamansa bistro oli sellainen eri tyylien ja värien kirjava satama. Kuitenkin olematta lainkaan ahdas ja kirpputorimainen, bistro oli pikemminkin kuin maailmaa nähneen ja vähän erikoislaatuaisen täti-ihmisen koti. Tai setäihmisen. Jonkun, joka tiesi keskinkertaisen sovinnaisuuden rajat, mutta päätti olla piittaamatta niistä.

Laajan, pitkänomaisen salin molempien päiden yhteinen tekijä jykevien kattoparrujen alla olivat kaksi muurattua takkaa. Niihin oli pinottu sytytysvalmiiksi klapit odottamaan ensimmäistä syyskylmää, mutta nyt keskikesän lämmössä ne saivat uinua rauhassa. Vasta kun sää sitä edellytti, liekit alkoivat räiskyä niissä ja sekä karkottaa kylmää että luoda tunnelmallista valoa hämärtyvään saliin. Tänäänkin, vaikka tulta ei takkoihin ollut sytytetty kuukausiin, Reine-Marie oli aistivinaan palaneen vaahterapuun ja savun tuoksua salin ilmassa. Se leijui kaiken yllä kuin näkymätön vartija tai bistron henki.

Erkkeri-ikkunat avautuivat Three Pinesin asukkaiden kotitaloihin päin, niiden ruusujen täyttämiin puutarhoihin,

liljapenkkeihin ja kuisteillekin kiipeäviin elämänlankoihin. Niiden kanssa Reine-Marie oli jo tehnyt tuttavuutta, mutta paljon puutarhoista oli vielä opittavaakin. Paikallisten asuintalot oli sijoitettu ympyrään keskusviheriön ympärille. Mutta kenenkään silmä ei voinut olla kiinnittymättä kylälle nimen antaneisiin kolmeen jyrkävään mäntyyn, jotka kasvoivat toisiaan lähekkäin kuin kolme veljestä. Kolme jättiläisen sormea pystyssä. Ne eivät olleet mitä tahansa puita, vaan vuosisatoja sitten paikalleen istutettuja suuntamerkkejä sotaan väsyneille.

Ne kertoivat turvapaikasta, jossa ei enää tarvinnut pelätä.

Tänä päivänä oli vaikea sanoa, suojasivatko kylän rakennukset mäntyjä vai päinvastoin.

Reine-Marie Gamache nosti kupillisen *café au laitia* huu-lilleen ja maistoi. Samalla hän katseli, kuinka Ruth ja Ruusa mutisivat jotakin kilpaa istuessaan penkillä mäntyjen varjossa. Heillä näytti olevan yhteinen kieli, höperöllä vanhalla runoilijalla ja tämän tepastelevalla hanhella. Ja muille puhues-saan kumpikin tuntui osaavan lähinnä vain yhden ilmaisun.

”Mit, vit, vit...”

Me ihmiset rakastamme elämää, Reine-Marie mietti Ruthia ja Ruusaa katsellessaan näiden kököttäessä samalla penkillä, *ei siksi, että elämään on totuttu, vaan tottumuk-sesta rakkauteen.*

Nietzscheä. Armand totta totisesti kiusoittelisi häntä, jos tietäisi hänen siteeraavan Nietzscheä edes hiljaa itsekseen.

”Monestiko sinä olet kiusoitellut minua siitä, että olen heittänyt ilmoille jonkin lainauksen?” mies virnistelisi.

”En ikinä, sydänkäpyseni. Mitä Emily Dickinson sanoi-kaan kiusoittelestasi?” Mies katsoisi häneen vakavin ilmein, keksisi sitten jonkin muka-lainauksen Dickinsonilta tai Marcel Proustilta tai Retu Kiviseltä.

Olemme tottuneet rakastamaan.

Mutta nyt he olivat vihdoinkin yhdessä, kahden ja turvasa. Kolmen männyn suojuassa.

Katse kääntyi vaistomaisesti kohti kukkulan rinnettä, kohti penkkiä, jolla Armand ja Clara istuivat liikkumatta, vaiti kumpikin.

”Mistäpä luulet heidän keskustelevan puhumatta mitään?” Myrna kysyi. Kookas, musta nainen istahti mukavanoloiseen nojatuoliin Reine-Marieta vastapäätä ja nojautui taaksepäin. Hänellä oli tuomisinaan pöytään oma teemukinsa viereisestä kirjakaupastaan, mutta tilasi sen seuraksi Bircherin myslää ja bistron omaa tuorepuristettua appelsiinimehua.

”Armand ja Clara? Vai Ruth ja Ruusa?” Reine-Marie heitti takaisin. ”Senhän kaikki tietävät, mitä Ruth ja Ruusa pölpöttävät”, Myrna kuittasi. ”Mit, vit, vit”, molemmat naiset kertasivat kuin yhdestä suusta ja nauraa räkättivät päälle.

Reine-Marie taiteili suuhunsa haarukallisen köyhää ritaria ja vilkaisi uudelleen rinnepenkille päin.

”Hän hakeutuu istumaan samalle penkille joka ikinen aamu”, Reine-Marie huokasi. ”Se hämmentää hieman jopa Armandia.”

”Et kai epäile, että hän yrittää iskeä miehesi?” Myrna naurahti.

Reine-Marie pudisti päätään. ”Jos hän sellaisesta haaveilisi, mukana pitäisi olla täytetty patonki.”

”Ja vielä juustoa sen lisäksi, pala ihanan kypsää *Tentation de Laurieria*. Oikein kermaista ja juoksevaa—”

”Oletko itse maistanut Monsieur Béliveaun uusinta juustohankintaa?” Reine-Marie kysäisi pyyhkien jo miehensä mieliteot mielestään. ”*Le Chèvre des Neigesä?*”

”Jestas sentään”, Myrna huokasi. ”Maistuu varmaan aivan kukkasilta ja briossilta. Älä sano yhtään enempää, vai yritätkö saada minut lankeamaan houkutukseen?”

”Älä höpötä, sinähän tässä aloitit.”

Olivier kiikutti Myrnan eteen lasillisen vastapuristettua appelsiinimehua ja sen viereen pienen lautasellisen paahtoleipää.

”*Désolé, Olivier*”, Reine-Marie naurahti. ”Minun syytäni. Juttelimme juustoista.”

”Muiden kuullen? Kuinka inhottavaa”, Olivier kuittasi. ”Jos en väärin muista, niin Robert Mapplethorpe joutui sensuurin hampaisiin valokuvasta, joka esitti palaa briejuustoa patongin peitteenä.”

”Patongin?” Myrna kysyi hämmentyneenä.

”Se selittäisi Gabrin mieltymyksen hiilihydraatteihin”, Reine-Marie puuttui puheeseen.

”Ja minun myös”, Myrna jatkoi heti.

”Kun palaan, minulla on kunnan patonki mukani”, Olivier heitti poistuessaan pöydän äärestä. ”Eikä se ollut mikään kiertoilmaus.”

Myrna levitti paahtoleivän siivulle reippaasti voita sulaamaan sekä hilloa sen päälle. Kun hän rapsautti hampaansa kiinni leivän syrjään, Reine-Marie keskittyi hörppimään maitokahviaan.

”Mihin me jäimmekään?” Myrna kysyi.

”Juustoihin.”

”Ennen niitä.”

”Heihin.” Reine-Marie nyökkäsi kohti rinnettä kylästä ylöspäin, missä hänen miehensä istui edelleen Claran seurassa penkillä. Myrna oli kysynyt, mistä penkillä mahdettiin keskustella. Sama asia oli vaivannut Reine-Marienkin mieltä päivästä toiseen.

Penkki oli itse asiassa ollut hänen ideansa. Pikku lahja Three Pinesille. Hän oli pyytänyt kylän puuseppää Gilles Sandonia sekä rakentamaan penkin että pystyttämään sen rinteeseen. Vain muutamaa viikkoa myöhemmin sen

pintaan oli ilmaantunut kirjoitus, joka oli kaiverrettu puuhun selkein, huolellisin kirjaimin.

”Sinäkö tuon teit, *mon coeur?*” hän oli kysynyt Armandilta, kun he olivat aamukävelyllään pysähtyneet ihmettelemään asiaa.

”*Non*”, mies oli kuitannut hämmentyneenä. ”Luulin sinun pyytäneen sitä Gillesiltä.”

Sen jälkeen he olivat kyselleet asiasta melkein kaikilta. Claralta, Myrnalta, Olivierilta, Gabrilta, Billy Williamsilta, Gillesiltä, jopa Ruthilta. Kukaan ei tiennyt, kuka kaiverruksen oli tehnyt penkkiin. Tai ei ainakaan tunnustanut.

Tämä arvoitus osui silmiin joka aamu, kun he ohittivat penkin Armandin kanssa. Heidän reittinsä vei ohi vanhan koulutalon, jossa Armand oli ollut lähellä kohdata matkansa pään. He astelivat läpi metsän, jossa Armand oli joutunut itse tappamaan. Kumpikin oli liiankin tietoinen noista tapahtumista. Ehkä siksikin he palasivat metsästä rinteeseen ja penkin ääreen, ihmettelemään yhä uudelleen kaiverrusta.

Surprised by Joy – Ilon yllättämä.

Clara Morrow kertoi vihdoin Armand Gamachelle, miksi oli hakeutunut sitkeästi tämän seuraan. Myös sen, mitä hän mieheltä odotti. Kun hän oli kertonut asiansa loppuun, Clara huomasi noissa mieteliäissä silmissä sen, mitä eniten pelkäsi.

Hän näki niissä pelkoa.

Se oli hänen syytään. Hän oli tartuttanut mieheen oman pelkonsa. Clara katui sanomaansa ja olisi halunnut perua sen. Tehdä tehdyn tekemättömäksi.

”Halusin vain, että tietäisit”, hän sanoi lopulta ja tunsu kasvojensa punehtuvan. ”Minun oli pakko saada puhua jollekulle, ei siitä sen enempää–” Hän huomasi sortuvansa

lörpöttelyyn, mikä vain kasvatti hänen epätoivoaan. ”En odota, että tekisit mitään. En edes halua sellaista. Juttuhan ei ole sen arvoinen. Pystyn kyllä käsittelemään sen mielesäni. Voitko yrittää unohtaa koko asian ja olla välittämättä?”

Se oli nyt myöhäistä. Ei ollut mahdollista perääntyä.

”No, anna olla joka tapauksessa”, hän huokasi ja yritti kuulostaa tiukalta. Armandia hymyilytti. Se ulottui jopa juonteisiin miehen silmien ympärillä ja Clara huomasi helpotukseksen, että pelko oli yhtäkkiä kadonnut noista silmistä.

”En voi olla välittämättä, Clara.”

Clara lähti palaamaan kylää kohti rinnepolkua pitkin. Aurinko hiveli hänen kasvojaan ja hienoinen ruusujen ja laventelin tuoksu hänen sieraimiaan.

Vasta kylän viheriöllä hän malttoi pysähtyä ja kääntyä. Armand oli istahtanut uudelleen penkille. Clara pohti mielessään, poimisiko mies nyt kirjan taskustaan, kun hän ei ollut häiritsemässä ajatuksia, mutta niin ei käynyt.

Mies vain istui paikallaan jalat ristissä, toinen vankka käsi toisen päällä leväten, hillitysti ja näennäisen rentona. Katse suuntautui yli laakson. Vuorille sen takana ja niiden yli maailman ääriin.

Kyllä tämä tästä, Clara mietti suunnatessaan askeleensa takaisin kotiin. Syvällä sydämessään Clara Morrow tiesi, että hän oli potkaissut pallon liikkeelle. Sen hän oli nähnyt noiden silmien ilmeessä. Ehkä hän ei sittenkään ollut istuttanut asiaa syvälle miehen mieleen, pikemminkin saanut tämän havahtumaan.

Armand Gamache oli vetäytynyt Three Pinesiin lepoa varten. Toipumaan, mihin hänelle oli luvattu oma rauhansa ja aikataulunsa. Clara tiesi, että hän oli juuri rikkonut tuon lupauksen.

KUOLEMA VAANII ERÄMAASSA

Armand Gamache on löytänyt Three Pinesin kylästä rauhan, jollaista ei uskonut koskaan kokevansa. Eräänä lämpimänä kesäiltana rauha kuitenkin särkyy, kun taiteilija Clara Morrow'n etääntynyt kumppani Peter ei palaa sovitusti kotiin eron vuosipäivänä.

Gamache suostuu oikopäätä etsimään Peteriä Claran kanssa. Gamachen ystävä Jean-Guy Beauvoir ja kirjakauppias Myrna Landers liittyvät mukaan etsintöihin, jotka johdattavat nelikon kauas Three Pinesin kylästä, keskelle Kanadan koskematonta erämaata. Heidän etsimänsä miehen katoamiseen saattaa liittyä jotakin kammottavaa.

Louise Pennyn luoma hurmaava Three Pinesin kylä on sivuroolissa sarjan kymmenennessä osassa. Eikä se ole enää entisensä tämän retken jälkeen.

